

8JH-1

7.21

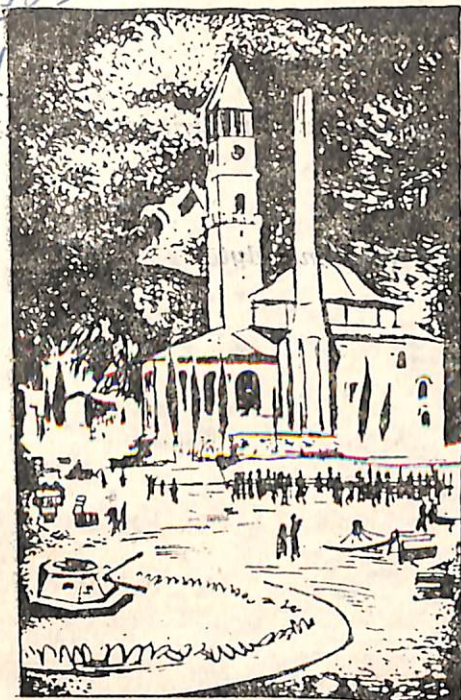
**Filadi
i Tetorit**

**KOLË
JAKOVA**

891-983-1

T.21

KOLË
JAKOVA

LIBRARIOTEKA E SATE

~~39560~~

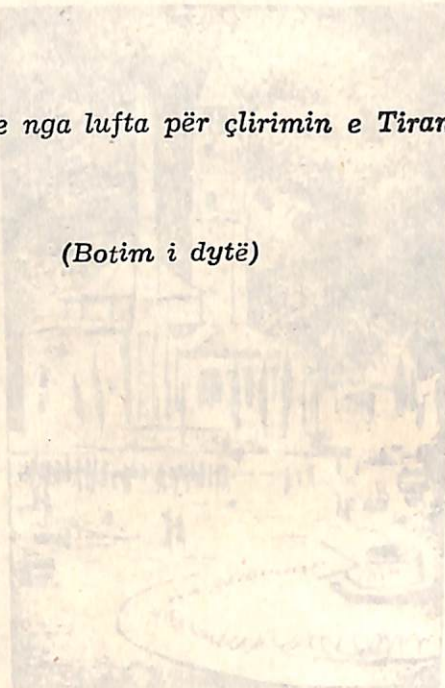
32761

Filladi i Tetorit

SHTËPIA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»

Frymëzime nga lufta për çlirimin e Tiranës

(Botim i dytë)

Redaktor: Dhimitër Fullani
Korektor letrar: Astrië Kasimati
Kopertina: Spiro Kristo
Redaktor teknik: Adem Lita

Tirazhi 3000 kopje   Format 70 x 100/32   Stash: 2204-65

Shtyp N.I.S.-. Shtypshkronjave «Mihal Duri» — Tiranë 1966

FLLAD I TETORIT

Fryj, fllad i Tetorit, mbi Shqipninë-nanë,
erdhi dita jote sot, o moj Tiranë!

Nga llomsinë e turpit, nga tradhti e ndytë,
vijmë të të nxjerrim, të t'i puthim sytë.

Brigadë mbas brigade zbresim na nga mali;
oh, Tiranë e dashun, sa na mori malli!

Kemi shpijat tona, vjete s'i kem' pamë,
nanat, edhe motrat, që n'mjerim i lamë.

Për të shkretën votër zemra po na fshan;
prindët tonë të shtrenjtë janë apo nuk janë?

Jemi ktu me mija, që për t'parën herë
të shikojmë nga Dajti, o Tiranë e mjerë!

Skajeve t'Shqipnisë, pa cak e jetëmë...
Shtrejtë kushtoi liria që na sot po bijmë!

Shtëpitë e kësollat vorfënisht ndër tue,
shkrumb i bani anmiku, gja s'la pa punue.

Babën n'pemë e varën, gruen e pushkatuen,
fmijtë të llahtarisan malin, t'shkretët, muernë.

Ndoshta nana plakë shpatit i ka mbledhë;
shtek pa shtek e mjera n'Tiranë i ka sjellë.

Ndoshta prap' i shohim, — Oh, kët' sa e
dëshrojmë! —
Në gji tand, Tiranë, prap' na t'i takojmë!

Lamë kësolln' e vjetër, bahu nanë e dytë,
gjena, pra, një votër ku t'i hapim sytë.

Na hetoi anmiku n'dylbi nga kalaja;
buçet prej Petrele topi edhe mortaja.

Nuk duen me na lanë mallin, ne me e shue,
tmershëm pëlçet gjylja, shkrepat tue dërmue.

O, na njef ne Dajti, Dajti miku ynë,
për ca shkrepë mali nuk i bahet vonë.

Le t'buçasë mortaja, topi nga çdo anë;
filloi festa jote sot, o moj Tiranë!

Zgjou, pra, djep i dashun, që rrite Partinë,
dil e pritë burrat, që tek ti po vijnë.

Ngrihu madhështore ashtu si t'ka hije, —
ky tetor i bukur po sjell erë lirije!

DAFINA

Shkrep në shkrep Dajtit bujar
po na vjen një gjerëqinë;
luftëtareja Dafinë
po thek hapin nëpër shpat.

Plaga e dorës iu shërue,
që pat marrë një muej ma parë,
përleshë keqas me tradhtarë
nalt Macukllit, atje n'Mat.

Çantën shpinës, fesin n'dorë,
pushkën n'krah e plot gjerdanë,
shtatkrenares partizane
era flokt ja ledhaton.

E Dafina një dëshirë
ka sot vetëm: të shpejtojë;
e muer malli t'i takoië
shokë e shoqe n'batalion.

Oh! ky mall, që u lind n'beteja,
na bashkoi ne në një votër;
ma mirë s'vete vllahu me motër.
Lot e brengë i kemi tok.

Kur u vra Mefail Toska,
qau Dafina si për vllanë;
e kish babë edhe e kish nanë,
krah e kish të mjerin shok.

Rrethue keq atje n'Qarrishte
ngri kallkan mauzerja n'dorë,
gjak tu'i rrjedh plaga në borë
n'krah të shokve çau mb'atë anë.

Shpesh këmishën arna-arna
copë e bani me lidh' varrë,
që n'beteja kishin marrë
shokt e saj përlesh n'gjerman.

Coli i vogël nga Sulova,
qëndis trupin me mashinë,
n'prehën t'motërës Dafinë
meku syt' e zez e u pak.

E Dafina, pa u kujtue,
Imonte dialin lehtë e lehtë,
s'dukej dekë, dukej tue fjetë
trimi Col lule-zamak!

Plaga e lidhun në betejë
zemrat lidhi për ngahera.
Nget Dafina e lehtë si era
e mbi Dajt arrin fluturim.

Përmbi shtroje të blerueme
ja, Tirana i del përball.
— Oh' Tiranë, për ty sa mall
zjen e mjera n'parzëm tim! —

thirri vajza e n'vend shtangovi.
Kundruell erës po shikonte,
t'vorfnën shpi pa da kërkonte,
por ajo nuk gjindej dot.

— Ja sahati, ja edhe pisha,
syt e mi ma s'po shikojnë;
pamjen pse ma turbullojnë?
— Sytë, o vajzë, i ke me lot!

Qan Dafina mbi një gur
me ngashrim e zemër-valë,
qan e shfren ashtu pa fjalë,
— le të shfrehë se ka hak!...

I kujtohet ajo natë,
kur trokiti e zeza derë.
N'kambë u ngrit baba me i herë
vdekë fytyra pa 'i pikë gjak.

— Lypin ty, o bij', por baba
të ka rritun me mundime,
pa u ba shkrumb kjo shpija ime
nder e votër s'i turpnoj.

Kështu foli e bombën gati
me i dhanë zjarr, shtërngoi në dorë.
— Kuku, — briti nana e giorë, —
Ç'asht ky kob, që na mbuloi!

Klithma e nanës zgjoi Agronin.
U dridh foshnia; e bukra ftyrë
shpejt iu vyshk e zu t'këqyrë
thue se vdekja e ndiqte pas.

E Petriti, shpirt i motrës,
pioneri luftëtar,
synin xhixhë edhe krenar
s'e veniti asnjë ças.

— Eja, bij, ta çel un' rrugën. —
Si i tërbuem u sul at'hera
Saliu i gjurë e, aty ke dera,
plasi bomba për hata.

Nëpër flakë, ashtu si n'andërr,
ftyra e babës prap' i ngjan;
gjuejnë fashistat për gjithë anë,
ai përball qëndron kala!

Mandej për një ças përkulet.
Qan Dafina tue e kujtue
babën trim përtokë rrëzue,
porsi lis me dega plot.

Oh! Tiranë, sa m'turbullove!
Plot dy vjet topa e granata
m'ushtuen vesht e kurr s'e pata
kët pikllim, që m'solle sot.

— Pra, qëndroni nanat tona, —
thrret Dafina, — si ju ka hije.
Për katilat, ja po bie
Divizjoni partizan.

Për një atë dhe ku ra Qemali,
ai, që sytë m'i hapi i pari,
e mbi vorr po i rritet bari,
ta mbërrijtëm, o Tiranë! —

ZANI I TIRANËS

Dielli i vjeshtës s'parë
gjithnjë djeg si furrë.
Trupin plagë Tirana
nuk përkulet kurrë.

Frytet ndër kopshtije
s'mendon kush t'i mbledhë;
n'që se lodhet pema,
përtokë le t'i hedhë.

Kemi halle t'jera;
presim na me mall
të na vijjë sokolat
le me yll në ballë.

Luftëtart e nanës,
me pushkë e gjerdanë,
vijjë që ta djegin
brenda në Tiranë.

Zbret ushtri e malit
si Drini me valë.
Del, baloz i dreqit,
byjrum, n'mujsh me e ndalë!

Djalin, që kërkove
ti dikur me zanë,
sot po të vjen vetë;
kape në ta mban!

S'luftohet me plaka,
me foshnja e shtëpija;
në mejdan si burrat
provohet trimnija.

Bini, djemt e nanës,
fashizmit me zjarr
digjnie, përvëlonie,
mos t'i mbetet farë!

Digjnie e përvëlonie,
se edhe na s'po prajmë;
dit' për dita jetën
farmak po ja bajmë.

Zot s'e ndjen ma veten
mbrenda në Tiranë.
Pret veç kur ta puthi
plumbja nga ndoi anë.

E di mirë katili
se s' të puth aq lehtë.
Plumbja partizane
t'i hedh kambt përpjetë.

REXHEP CAMJA

Ku m'je nisë, o Rexhep Camja,
ku po don me shkue?
Aferim të qoftë, o djalë,
bukur ke shpëtue!

Pa e marrë, hakun si ca t' tjerë
ashtu për merak.
Pa i përqaftë gurt e kall dramit
shtri atje n'sokak.

Ky Rexhepi burr' i ndershëm,
safi patriot,
porosinë që i dha Fictumi,
shkon ta kryej sot.

Shum detyra i qenë ngarkue,
kudo duel me nder:
posi giarpni i fshehu kambët,
s' u zbulue ndojherë.

N'qe se baba i Dafinës
parvjet u pat vra,
pyetni se u tregon Rexhepi
krejt si pati ngja.

Na i pëlqeu dhambve t'maçokut
lesh-verdha Dafinë.
Kur e shihte kah kalonte,
lëpinte turinë.

E tërhiqnin namuzqarin
vajzat edhe gratë,
veçse tinës pas i ndiqte
patrioti i ngratë.

Ishte burr; sa hera fliste
për namuz e erz
e për vajza, që po prishen
e po marrin ters.

Dalin maleve e nuk rrijnë
mbrenda në Tiranë...
Helbete, ma mirë do t'ishin
me Rexhepin pranë!

Pa ra n'sy, nja dy muej udhve
e ndoq natë e ditë.
Bani plane, hudhi rjeta
e gja s'qiti n'dritë.

Kur pa prit' vëren Rexhepi
se e bukra Dafinë
merrej me punë të rrezikshme,
që shkallmojnë Shqipninë.

Tjetër gja kërkoi qyqari,
tjetër gja na nxuer.
Tash detyra e thërriste
me lajmue n'kuesturë.

Por gjithnjë n'mënyrë të ndershme
e pa i dalë gja n'shesh;
se kta t'rijtë s'e masin punën,
t'i bajnë trutë përshesh.

Ky përshesh nuk i pëlqente
aq Rexhepit tonë,
mbasi donte ta kish kokën
një copë gjithmonë.

BABALLARËT E KOMBIT

N'veturë Rexhepi, nazistat pranë,
për Prezë, po niset ai fluturim.
Gjith' baballarët mbledhë atje janë,
kërkojnë që kombit t'i gjejnë shpëtim.

Ja Bazi i Canës e Mitat Balli,
Mediu, Mustafa, Gjoni përbri.
Si erdh zamani, tashti nga halli
dajë quhet derri sado i zi.

Se me çifliqe Shqipnija shkojti,
me konçesione e firma tregtare.
T'humbunit dreqi veç i tërbojti
e n'vesh u fryni se janë shqiptarë.

Ah, kjo Rusija sa n'qafë na mori,
U tërbue bujku e bani si desh;
kërbaçin n'dorë ia dha puntorit.
mbi shpina tona sot po lajn' lesh.

Ku e dinte bujku ç'asht politika,
qenka a s'qenka Shqipnija e lirë,
vueka puntori, s'haka as pika;
Po ende s'plaska? Për ne ma mirë!

Po, po Rusija, librat e saja
rajanë e nxitën, e banë Parti.
Sot s'i luen vendit topi as mortaja,
me zjarr t'i djegish, hapen ma zi.

E pra, nuk lamë gja pa punue
nazista, Ball e Legalitet.
Shqipninë tri hise e kemi shkretnue,
toka ku shkelëm, bar ma nuk qet.

Varëm e therëm bash si dëshronim.
Fshatrat me radhë na i dogjën flakë
e ndojherë flakve peshqesh u çonim
ndoi grue a foshnje, plak apo plakë.

Mirë po s'na eci; u ban ma t'egër,
Marsho përpara Rusi matanë,
Tërbou e sulu kta edhe ma tepër.
Veç për një qime shpëtuem pa u zanë.

Po, sidoqoftë, gjene s'do vdesim,
se 'i hingliz Bazi me vete e ka.
Për ne drej t'jetë, qirinë ja ndezim,
veç të na nxjerrë nga kjo bela.

Mbledhun paria, po kuvendojnë
si do t'i bahet halli ksaj pune.
Tashma e njohim na shoqishojnë,
fjal't edhe veprat ja ktu na prunë,

Prandej i pari, — po thotë Mitati, —
mister Meklenë t'na flasë ma mirë.
Çfar' t'na urdhnojë, na jemi gati
që t'i shërbejmë si ka dëshirë.

Sa për shërbimin, le t'jetë i qetë.
Nëqoftë se humbëm deri tashti,
s'ish faji ynë, nazisti i shkretë
u ba fërtele dhe s'kish fuqi.

Ju jeni ndryshe, ne kte e kuptojmë.
Me juve mbrenda do tundim dhenë:
Kurrnja s'punuem sa do punojmë,
parol d'onëre, mister Meklenë. —

Ingliz i gjatë u ngrit në kambë:
— Thankju, o xhentila, që m'rrini n'Prezë, —
tha, — grahni kambve vrap për Tiranë,
ndryshe fituet faqen e zezë.

Po u muër Tirana keni për të shkue
për dhjam të qenit ma zi se sot.
Qeverinë s'bashku shpejt me e formue.
Po s'duel gjermani, nxirnie me zort.

— Nuk asht nevoja, mos u shqëtsoni,
mister Meklenë, — foli pa pritë
Rexhepi ynë, — dal kur të doni
ka thanë Fictumi, por me 'i konditë.

Presim sa t'vijne dhe disa të tjerë
ca xhentilmena safi eses.
Po t'i lamë vetëm, kurrma ndojherë
s'e sjellin kokën këta fatzez.

Mandej së bashku me ju sulmojmë;
duman e ndezim mbi partizanë.
Na marrim hijen, — thotë, — e kalojmë.
Bani ç'të doni ju me Tiranë.

Se ma ka sjellë mu ktu ke hunda.
Eh! s'jam si isha dy vjet ma parë;
m'zu rrota bishtin e s'po pret puna,
se, qafsha Itlerin, e dogja mbarë.

Dhe 'i kondit' tjetër kërkon Fictumi;
rruga për Shkodër e derë n'kufi
t'pastrohet anash, se s'don që plumbi
ta marrë e kockat t'i lanë n'Shqipni.

Dhe e fundit, — thotë, — po nuk ndihmuet,
si duken bathët, jo vetëm ne,
porse as juve gja nuk fituet;
sharruem së bashku, që ç'ke me te!

Se s'po na pyesin as ne as juve,
asht mbushun Dajti plot partizanë.
Rreth e rreth fshatrash janë grumbullue,
veç kur t'na sulen brenda n'Tiranë.

— Po qeverinë kush ta formojë? —
merr fjalën Gjoni pa u nxitue. —
Kjo mbledhje, burra, le ta kuptojë
se i parë un' duhet të jem mbi ju.

— Ne po na digjet mjekra nga halli,
ti lyp parinë! Duket se lesh
të kan' zanë sytë, — tha Mitat Balli. —
A por don mbledhjen me e ba përshesh?

Jo due, jo s'due, burrat u zunë.
Un' due parinë, jo unë ta marr.
— O xhentilmena, po ç'asht kio punë;
peshku në det e tigani n'zjarr! —

Briti hinglizi. — Mjerë zemra jonë
me ke punojmë sot në këtë vend!
Jo qeverinë, por nga 'i kumbonë
për qafë e doni; s'mësuet kurr mend.

Çohi, bre hora, hikni n'Tiranë,
se s'mund t'ju njohim pa qeveri.
Ti, Xhep, Fictumit m'i ban selam.
Kambë partizani, thuej, mbrendë mos t'hij.

Përndryshe dreqi ka për t'ju marrë;
do leni kockat... — Por n'gojë iu sos
fjala inglizit. Krisi batare
përjashta pushkë dhe mitroloz.

— Kushtrim, o djalë! — Mustafa briti. —
Hikni, bre burra, se na zuen gjallë!
I pari t'mbramin ma nuk e pritit,
por kambt e lehta dhe faqja e bardhë.

Fluturimin morën posi kjo kujrila,
njeri nuk ngeli veç ca tregtarë.
Vrapit s'ja thonin kta karafila,
Sa n'qaf që i mori Balli Kombtar.

Leqet e kambve zunë e iu dridhën.
I mbyllën sytë dhe barkas ranë.
Pos gjitha hallesh, don dreqi e zgjidhen
ca qej nga hekrat e u turren pranë.

E zanë e lehin n'tregtarë ballista,
varg i nuhasin e mandej lehtë
gërvishtin dhenë, *ala fashista*
i përshëndesin me 'i kambë përperjetë.

— Dorzohi; — t'madhe shokt u bertitën,
por burrat barkas, shpirtin ndër dhambë,
vendit nuk lonin, dersa i ngritën
për qafe trimat me radhë në kambë.

— Po ju, o bilbila? — i pyet komisari, —
çfarë ere ju solli? ... — Aman, zotni,
vijmë nga Tirana, na thirri Balli,
na thanë po ngrehim një qeveri.

Na veç me pare çka kem ndihmue,
se pushkën n'dorë kurr' s'e kem kapë.
Tashti po e shohim se kem gabue;
na lshoni, t'keqen, bani sevap!

FAJE MULLISI

Për-nbi Dajt po qesh Agimi,
n'trandafila zbukurue.
Për në shtab këthehet çeta
tue këndue.

Kodër mb' kodër Faj Mullisi
përcjell shokët n'për livadhe,
e për qef kangës ja mori
me të madhe:

«Hiku nata, aguen malet,
ç'u gëdhi, ç'u ba sabah..» —
Bilbil zanin këndoi Faja
për sevda.

Mbaroi kanga. Prap' biseda
plot me gaz tashti ja nisi.
Po tregon për Rexhep Camen
Faj Mullisi.

Deri vonë padron e kishte,
në mulli të tij punovi.
Tue çue miell në mal, Rexhepi
e hetovi.

Desh ta kapë, por nuk ja doli,
e lajmuen shokët ma parë.
Hiku Faja edhe mullinit
i vu zjarr.

Tashti Faja skutë për skutë
heton depot plot me grunë.
Ja ngarkoi një shok partije
këtë punë.

Duhet buka për ushtrinë,
që po sulet mbi Tiranë,
Për mullijt e din mirë Faja
se ku janë.

Me njësit natën e ditën
sillet udhve n'bomba mbushë.
Byjrum n'qe se don të dalë
para kush.

Përsëndeti Faja shokët.
Këtu rruga me ta e ndan:
— T'mir' u pafshim sa ma parë
në Tiranë.

BARIKATAT

Mori detin hana
don me perendue
shkoi nata dhe shtabi
gjithnjë po rri zgjue.

Shtri hartat përpara,
atje në Tufinë,
një kandil i vogël
mezi që po i ndrin.

Shoku Mehmet Shehu
lapsin ka në dorë;
stolis dalngadalë
n'kartë një kunorë.

Një kunorë të bukur
lule përgjithë anë,
ta qëndis Mehmeti
planin, o Tiranë.

Lule batalionet,
kunorë korparmata;
kemi na mortaja,
topa ndër brigada.

Divizioni i parë
rreth e qark si mur;
s'dilni, pjellë e dreqit,
pa e pague me lkurë!

Kujtuet ju se foshnjat,
q' i pretë si kasapë,
kishin mbi ndër ara,
kishin le pa babë!...

Jo, i kanë babat gjallë,
me gjerdane ngjeshë,
varë granatat brezit
vijne sot me ju ndeshë.

Erdhi radiogrami
natën nga Berati.

— N'kambë — thotë Enver Hoxha, —
gjith' ushtria gati!

Para, shokë o vllazën,
siç e kem zakon,
t'ja coptojmë verigat
kryeqytetit tonë.

Oh! Parti e dashun,
sa fort na gëzove,
orë e ças e presim
urdhërin, që lëshove.

Natën nëpër rrugë
po lufton brigada;
brenda në Tiranë
lindi barikada.

Barikadë e parë,
lulja e Tetorit,
lule rranjë vaditun
me gjak të puntorit.

Ja, me mija duer
barikada ngrejnë,
duer prej çelikut, —
topat nuk i thejnë.

Janë duert e nanës,
që ja vranë të birë,
xhanin — djalë të vetëm
rritur për dëshirë.

Janë duert e vajzës,
që pret sa ma parë,
kur po vjen nga mali
trimi, që ta marrë.

Pa zbardhë ende mirë,
n'rrugë fëmijë po mblidhen.
— Partizant'! — thërresin,
e në qafë u hidhen.

Kush yllin ua puthë
mbi bustinë në ballë,
kush automatikët
ua përkdhel me mall.

Burra e gra po dalin,
u mbush rruga mbarë:
— Qoftë e bardhë dita
kush na paska ardhë!

— Eni, ju pastë nana,
n'gji na t'ju shtrëngojmë,
mallin edhe brengat
me ju t'i harrojmë!

Sillni buk' të hanë.
Jeni lodh' nga mali,
e di, t'keqen nana.
ku e ka vorrin djali? —

Atje mbi një kodër,
një lis ban hije
vorrin t'luftëtarit,
që ra për liri.

GJËMON TOPI NË PAZAR

Në pazar buçet granata,
po luftonte Haxhi Lata
Haxhi Lata vetë i tretë;
Sali Kondi trim me fletë
me Shaqirin po vërvijnë
mbi bunker bomba e benzinë.

Ke xhamija me parmakë
varg dyqanet morën flakë;
s'bie bunkeri për të gjallë.
Po vijnë tanket palë-palë,
sa m'këtë anë e ca mbatanë,
marrin krahët me na zanë.
Këto tanket e anmikut,
mbërthye n'perde prej çelikut,
ecin çift e çift si qetë,
lypin vendin me na gjetë,
flakë për flakë po na qëllojnë,
kemi muret që na mprojnë.
Gjëmon topi në pazar;
janë rrethue tre luftëtarë!

Kjo binaja me terasë
t'forta mure paska pasë,
posi muret e kalasë.

Mbi terasë Shaqir Tali
bukur tankun n'vend e ndali, —
ja hodh bombën me benzinë,
flakët bishën e përpijnë.
Dy tankistë, që dolën jashtë,
e paguen të dy me rrashtë...
Fort nazistat u tërbuen,
përtokë derën e rrëzuen.
Ndihmë një skuadër vrik ka ardhë
mbrenda hyjnë, hypin në shkallë, —
ka të zonë kalaja gjallë!

Sali Kondi e Haxhi Lata
ç'po i gostisin me granata.
Shungulloi granata e parë, —
shkalla e drunit mori zjarr,
dy nazistë pa frymë mbenë,
tre po puthin dyshtemenë...
Por sulmon prap' hasmi shpinë,
don me e djegë ai me benzinë...
Pushkë e bomba tash pushuen...
— Bini, shokë, se u pa kjo punë, —
tha Shaqiri, — s'na ka mbetë
tjetër shteg veç' n'bajonetë!

Ngusht' e keni sot, o shokë;
ju rri vdekja përmbi kokë;
fytafyt mbërthye n'shoshojnë:
shum' — e thikat ju kërcnojnë.
Ju tre vetë e ata nandë.
vallë a do ja dilni mbanë,
apo fundi ju ka ardhë?...
Mallkue qoft' kjo armë e bardhë,
armë e bardhë, armë e shkretë,

ju rrëzon si lis me fletë,
mu në mes ju than rininë,
qyqe nanën, jetim fmijnë...

Ke binaja në pazar
luftojnë trimat vullnetarë;
i duel tymi katit t'parë.
N'barikadë përtej matanë
komisari shef binanë,
gjith inat ngrihet në kambë:
— Pa dëgjoni, shokë, një fjalë!
Kush asht trim e kush asht djalë
vullnetar me mue të dalë.
Ke ajo shpija atje përballë
shokt e aksionit digjen gjallë!

Fjalën dysh s'e ban rinija,
n'kambë u ngrit gjithë kompanija,
Vetë Lekë Cara, komisari,
luftëtarve u prin i pari.
Pritat lanë e n'rrug të lame,
kush përkulë kush fare n'kambë,
n'gji t'anmikut tue u rrasë,
sulmojnë trimat drejt binasë...
Shpejt bunkerit u kujtue,
ngrehi grykat si i tërbue,
nuk po len kend me kalue.

Elmas Hodo e Rushan Liku
s'duen ta dijnë çfarë asht rreziku.
Nga një gur të dy kanë marrë,
shtrihen barkas në pazar,
posi gjarpni ngrehen zvarë,
drejtë bunkerit mu në rrugë
kryet mbas gurit tue e strukë.

Shtyje gurin, ngrehu rrshanë,
prap dy tjerë këtë lojë e banë;
tash bunkeri gjet belanë,
u sjell grykat përgjith anë,
por përdhe tytat s'qëllojnë;
sipër predhat shokve u shkojnë...
Veç Elmazi, që çoi kryet,
e muer predha mu ke sytë,
përmbi gur mbet koka shytë.

— Bini, shokë, se na çarti, —
tha Rushani e i ndej gati
n'bombë e shishe me benzinë...
Mbi bunker flakët lëvrijnë,
vlojnë granatat përnjëherë,
tela e flegra hidhen n'erë.
Gjëmojnë bombet, dridhet toka,
tytë e topit copa-copa.
Dy nazistë, në flakë mbulue,
dalin jashtë si të tërbue
mbarë e prapë tue u përpëlitë,
bijnë përdhe, shkryhen si mijtë;
breshën plumbat nga çatitë
për kadalë i kanë kositë.

U lshue rruga drejtë binasë,
por s'po lanë tanket me u qasë,
mbrojnë nazistat, që janë mbrendë.
Xhezairi trim kish cenë;
kërkoi leje shokut Lekë,
e ka qitë cekën me vdekë.
Luftëtarit Xhezair
ja nief turrin Leka mirë.
— Bashkë, — i thotë na do sulmojmë, —
bashkë vdesim, o shpëtojmë,

për të gjallë shokt' nuk i lshojmë.

Mu në shesh synojnë shtëpinë,
dogjën tankun n'pjataminë.
Kompanija ban kërدينë,
ndër pullaze e skutë, për skutë.
Mirë binanë n'çark e kan futë;
sa trimnisht, që po përleshën,
bijnë granatat posi breshën,
ngrihet flaka në pazar,
shungullon Tirana mbarë,
tremben tanket duen me dalë
nga rreziku palë-palë;
po nget Xhezua t'i ndalë.

Mirë granatë e parë qëllojti,
autoblindin e gozhdojti.
Bomba e dytë, bombë e shkretë,
për një shtyllë se ç'ka zatetë,
i shpërdau ciflat përpjetë...
Mu në bark e muer një copë,
shoku Xhezo ra përtokë,
por s'dëgjion Xhezo çeliku
të tërhiqet nga rreziku;
zvarë për tokë në shesh të gjallë
ja se 'i tank i del përballë!

Po ja hjedh Leka me radhë
bomba e shishe me benzinë;
por asnjë s'ja ndal duhinë.
Don ta ndal Xhezua i gJORë,
s'i punon e ngrata dorë,
ja shoi plaga gjithë fuqitë,
përpëlit tue u venitë.
Sipër trimit Xhezair

hipi tanku me zinxhirë!

— Oh, qëndroni se ja arrinë, —
po gërthet shoqja Dafinë,
n'vrap e para zu shtëpinë,
mbrapa saj, shokët po vijnë.
Shum' të vramë shikojnë përtokë.
Tre nazistë Saliun kanë rrokë,
n'bajoneta po e shporojnë,
por përdhe dot nuk e rrzojnë.
Trup i lidhun, trup i shndoshë,
vrime-vrime ba si shoshë,
prap' Saliu qëndron në kambë;
ku me thikë e ku me dhambë,
si luani plagosë randë,
sulmon trimi e s'don me u dhanë.

Kur e panë shokët këtë punë,
si sqifterët u lëshuen
n'bajoneta e me mashinë,
tre nazistat vdekë i shtrinë.
Ban çudi Sali luftari,
kur shikon se komisari
bashkë me shokë e kanë rrethue,
buzagaz don me qindrue,
goja gjak tue i kullue.
Merr gjoja me i ba dy hapa,
i shkon trupi para e mbrapa;
s'dëgjojnë kambët me iu bindë,
dorën plagë mezi e shtrin
shokun Lekë ta falnderojë,
por i mbet fjala n'gojë,
për një ças trupi i rrëshqiti,
mu në gjoks Leka e priti.
Letë e letë për tokë e ulë,

sipër tij shokët përkulë,
sy-përlotun e shikojnë,
trembdhjetë plagë po ja numrojnë.
Nis Dafina që ta zveshë,
skuqë këmisha për trup ngjeshë,
ja fshin gjakun, ja lidh kryet,
prap' Saliu na i hapi sytë.
Përmbledh veten dalngadalë,
ja drejton Lekës dy fjalë:

— Ngrima kokën, shoku Lekë,
s'po m'pëlqen një herë me vdekë,
pa e marrë vesh sa vetë vramë,
Haxhi Latën ku e lamë,
Shaqir Tali ku ka mbetë,
trim kish qenë Shaqiri i shkretë,
kish zanat për bajonetë.

Por atij Haxhiut të gjorë
s'i vinte thika për dorë.
Ish i shkurtë, s'ja kish fuqinë;
shpejt nazistat n'mes e shtinë,
si kasapët e përlanë,
n'bajoneta copë e banë...

Kokën n'gjoks të shokut Lekë,
shef Saliu shpinë tue u djegë,
shtri Haxhiu atie mbi shkallë,
fytin pre dhe i plag në ballë,
koka varë nëpër parmakë,
anës drrasat ndizen flakë,
ziarri i turret valë-valë.
ja dieg flokët për ngadalë...
Gjithnië dorën n'bajonetë
Shaqir Tali paska mbetë,

mbi nazist të gjatë mbërthye,
shpina e tij me gjak asnt lye.
Dy të tjerë për bri na i rrijnë,
një përmbys, tjetri në shpinë...

— Amanet, o shoku Lekë, —
flet Saliu thellë n'zemër prekë, —
ndjej se m'erdh çasti me vdekë.
Lajmo fshatin, lajmo shpinë,
kujdes grues m'i thuej tëminë.
Asnt çapkën e ta shtërngojë,
kur të rritet t'i tregojë
si u vra baba në 'tiranë,
shoshë anmiqt trupin ja banë.
Thuej se u vra për ty, o bir,
n'votër tande t'jesh i lirë,
mos të ripesh për të tjerë
tue kërkue punë derë për derë.
Thuej se baba u rrit me halle,
nuk po t'lën arë e livadhe,
por po t'lën një gja të madhe;
shpresë e jetë e vegjëlisë,
t'lën Partin', që do të rrisë,
si ajo lulja në prandverë.
Dëshron baba t'puthë një herë,
se i qetsohen varrë e plagë,
që ma dogjën trupin flakë... —
Tha kto fjalë e u turbullue,
një pikë lot zu me i rigue.
— M'falni, shokë, — tha, — se u turpnova,
dash' pa dash' pak e teprova... —

Fjalit e fundit mezi i nxuer,
erdh e u shtang, fryma iu muer;
dy tri her' ndej tue u përplitë,
prap' ndoi fjal' donte me e qitë,
por iu kputën gjith' fuqitë,
vari kokën e u lëshue, —
shoku Salë kishte mbarue!

SHTATË NANDORI MBI TIRANË

Mesi i natës mbi Tiranë,
shungullojnë bombat me gjamë,
vetojnë topat kur po shtijnë,
mitrolozat gumëzhijnë:
plumba zjarri vejnë e vijnë;
tym e flakë ndezen shtëpitë,
natë e zezë bahet ditë.
Festë e madhe na ka ardhë,
shtatë nandori don me zbardhë.

Lum kjo natë revolucionit!
U mblodh shtabi i batalionit;
n'dhomën ter u ndez një llambë
komandanti u ngrit në kambë,
po i shikon shokët me radhë,
rrjesht gatitu i ka përballë.
Fon Periku, Ndue Përmaçi,
Vangjel Miti e Halit Taçi
Riza Shkodra e Dalip Dine,
afër Leks shoqja Dafinë,
komandantin e shikojnë
shum' betejat ja kujtojnë,
Delo Shera sytë përtokë
ja fillon: — Dëgjoni, shokë;

shtatë nandorin herë e parë
po e feston poplli Shqiptar;
sulmon bunkert e binatë,
flakë Tirana u ndez këtë natë.
Ky fortin që kemi pranë
s'po na len me dalë mbatanë,
bulevardin e përllan.

E mpron sheshi edhe binaja,
tanke, topa edhe mortaja,
brenda n'dhe qarkue me mur
na i ka lidhun kambë e duer,
ditë për ditë po na kërcnohet,
dreq nuk del që t'i afrohet.
E dij, shokë, se nuk asht e lehtë,
ju tetë vetë e ata pesdhjetë,
armatosë deri ndër dhambë,
ata n'dhe, ju n'fushë të lame.
Pra, mendojeni ma parë,
ai, që del sot vullnetar,
përballë vdekjes do t'i dalë.

Ndue Përmaçi mori fjalë:

— Aman, shokë pse po na pyet;
e due veten si dy sytë,
s'e shkëmbej kurr' me një t'dytë;
pra, nga hallet, që kam pasë,
shkamb po t'isha, kisha plasë.

Ma vranë babën edhe vllanë,
shpinë ma dogjën, morën gjanë,
gra e fëmijë rrugve m'i lanë,
milic-horat e Dodanit,
pse s'iu shtrova kapidanit.
Ju, — thotë Ndou, — ma xeni besë

kur kam pa kullat tue u ndezë,
n'Orosh flaka tue u dalë,
kam ba be dhe ja kam falë
ksaje Partije këtë jetë, —
le ta prishë ma mirë ku t'jetë!
Zoti u ruejtë që ju ka shkue,
për këtë punë, ndër mend për mue
sot me burra me m'rrjeshtue.

Fillojnë shokët me u përshndetë,
kujt s'i dhimbset jetë e shkretë,
kujt s'i dhimbset babë e nanë,
motër-zeza që pret vllanë!
Komandanti i ze me radhë,
u merr dorn e i puth në ballë;
shoqishojt ua bajnë hallallë.
Dy nga dy shokët u ndanë
ke i lëndinë synojnë binanë.

S'po lanë retë yjet me u ndezë,
mbulon tokën nata e zezë,
vetëm topat kur vetojnë
tej binanë po e zbulojnë.
Kjo binaja, muret copë,
ba nga predhat vrimë e gropë,
shqepë dritaret përgjith anë
posi kafkë qëndron në kambë.
Po shkoinë shokët për lëndinë,
trastat plot bomba e benzinë,
krahaqafë e hjedhë mbi shpinë
zbath opingat e gërmuqë,
kambadorazi, hajduçe,
binasë mbrenda, pa u kujtue;

donë me i hy e me u rrjeshtue
ballë fortinit ndër dritare.
Por anmiku s'asht budallë,
i ka marrë masat ma parë.
Mjerë Rizaj e Fon Periku
para syve u rri rreziku,
para syve i tel i hollë,
në dhe mina mbledhë si bollë...

Copë u banë kortarë-kortarë,
përmbi gardh kokat lavarë.
Edhe nanat po t'i shofin
djemt e tyne, ma s'i njoftin.
Pra, pat qenë Foni një djalë
thue se nana s'e kish falë,
por me lule ish fillue
mu n'zamak kishte lulzue.
Asht një shoqe partizane,
një sy-zezë qerpik-gërshanë,
fytyrë qeshun ditë e natë,
kur ta marrë këtë mandatë
do t'i shkulë flokët e kresë, —
e patë dashtë sa s'e ze besë...
Po ç'do bajë nana e Rizasë?
Zbulue kokën do bërtasë,
ta dëgjojë Qafë e kalasë.
— Qani fushë e qani male,
qyqja unë mbeta pa djalë,
s'la Rizaj as vlla as motër,
me i burr' plak kërcuna n'votër,
qajma hallin sot, o Shkodër,
qaj me mue Shqipni e tanë;
qyqja nanë pa Rizanë
cona-copa në Tiranë.
Trimi i nanës bir i shkretë,

i duel zot vatanit t'vet,
i duel zot gjithë fukarasë,
se dyshek nën bri s'ka pasë,
s'iu gëzue kurr' trupi as kamba
veç me leckë e veshi nana.
Qe dhjetë vjeç Rizai i gjorë,
në fabrikë nga dymbdhetë orë
n'erë t'duhanit ka punue
për një lekë, ai qoftë mallkue;
qoftë mallkue leku i zotnisë,
e shoftë nama e vorfënisë.
Mallkue i hueji n'votër tonë,
si e pësoi, pësoftë gjithmonë.
Kush prap' luftën e filloftë,
farë mbi dhe mos i teproftë,
zjarri e djegtë e përvëloftë. —

Plasi mina. Përnjëherë
lajmoi Leka shokt e tjerë;
ke i hendek, që kishin pranë
vrap u lshuen e barkas ranë.
Filluen predhat t'fishkullojnë;
mbi hendek stomin dërmojnë,
sipër shokve dheun e lshojnë;
por njeri nuk lëviz fare
dersa frymë munden me marrë.
Po kur nisën të mëdhatë,
fushë e banë stomin e gjatë,
zu hendeku e po mbulohet,
fryma shokve po u ngushtohet.

I erdh Ndout shpirti me dalë,
mbrenda n'dhe lëvrin si ngjalë.
Vrik u ngrit dikur në kambë,
randë i shau topat me nanë:

— Çfar' kujtoni, o plaçkë e diallit,
s'hyjm në vorr na për së gjallit
pa na marrë kund plumbia ballit...
Desh t'vazhdonte, por Haliti
— T'plaçin sytë, — t'madhe i bërtiti,
ja rrmbeu kamt, për tokë qiti.
— Po ku deshe, o Ndue, me dalë,
ai me topa e ti me fjalë!

Valon zjarri plot dy orë,
u thye toka si me plorë;
bluzhë u banë përçark shtëpitë
cave mbrenda u ranë çatitë.
Në llogor urdhnoi gjermani:
— Mjaft, e pat, ziarr ma mos bani;
n'brinë të kaut po t'ishin futë,
kanë mbarue *ales kaput*...
Çfar' kaput, more i shkretë,
partizant s'mbarojnë aq lehtë,
edhe pak do e shofish vetë.

Hana-plakë e kurriz-dalë
kalon Dajtin çalë-çalë,
një sy qiell retë ja kanë falë.
Sapo hana kaloi malin,
përmbi dhe shokët po dalin
ashtu t'zez me baltë mbërthye
rrobat llom, fytyrën zhve;
nië mbas një kah po kalojnë
barkas arën e trinojnë.

Ndër niëmië shkretinë e gjamë,
që buçasin në Tiranë,
buluroi gjëmim i randë,

mbarë qyteti zu me u trandë.
Bulevardit atje n'fund.
Si termet toka u lëkund.
N'pallat shokët kah luftojnë,
vrik kundruell një her' shikojnë,
kush po e tund duen ta hetojnë.
Shoku Lekë e shokt e tjerë,
fora e banë edhe ksajë herë.
Mbi fortin dhe ndër baraka
sa ranë bombat, hipi flaka.
Kto barakat bri binasë,
predha topash kishin pasë,
n'municion, mbushë kishin qenë;
sa iu ranë granatat mbrendë
zunë t'pëlcasin, ku je djalë,
gjamn e tmerin gja s'e ndal;
dirasat n'erë po fluturojnë,
n'zjarr fishekt digjen e vlojnë.

Tym e flakë u mbush fortini,
vdekja armiqt keq i përpini.
Ca bërtasin tue u djegë,
ca përdhe rrijnë tue u përpjekë,
rrobat flakë, ca duen me hikë
n'vrap gjoja zjarrin me e fikë;
shpërthejnë predhat për dekikë,
sa edhe shokt desh u hutuen, —
nuk e prisnin këtë punë, —
lanë binanë edhe u larguen.

Sapo dolën për' lëndinë,
shoku Delo ja ku arrin;

bashkë me shokë shikojnë fortinë, —
vetojnë predhat, ftyra u ndrin.
Po qesh Delua tue kundrue;
gjithnjë zjarri vjen tu' u shtue.
— Jepi, — thotë, — e digje mbarë,
se ka festë poplli shqiptar;
e festojmë siç i ka hije,
erë barot Tirana bie!

Rreth fortinit kompanitë
n'pozicione kanë zanë pritë,
s'lan' nazist kokën me e qitë.
Për dy orë, që s'pushoi zjarri,
krejt u dogj fortini zhari.
Po zanë hyjet me u venitë,
hana-plakë s'po ban ma dritë
n'kupë të qiellit ra n'kurriz,
përmbi Dajt agimi nis.
Dritë e re bie mbi lëndinë,
zbulon fushën e fortinë;
zbulon topat byth-përtpjetë,
drrasa e plaçka përgjysë djegë,
gropue dheu përzi me zharë,
gzhoja e plaçka shkapërndarë,
tej një i vramë mbledhun kular,
tej një tjetër ngelë lavarë,
kokën posht' me dhe mbulue,
djegun rrobash e shkrumue,
mbi mortajë kambët ngujue.
Disa tjerë mbulue për gjysë,
ca n'llogore ra përmbys,
tue e ruejtë kokën me duer;
një ka ngelë pezull mbi mur.
Rrqethet trupi tue i shikue,
dhe pse s'lanë gja pa punue,

dhe pse dogjën edhe vranë,
edhe ata kan' babë e nanë,
edhe ata dikush i qan,
si do qajë nana Rizanë.
Por Rizai mbrojti vatanë,
s'i ra n'qafë popujve tjerë,
n'fushë, si burra, ra me nder.

KARAVANI

Dalë ngadalë përëndon dielli
përtej lumit mbi kodrina;
rrugës para prin Dafina,
mbrapa saj karvani plot.

Burra e gra, plaçkat ngarkue
përmbi shpinë, foshnjat ndër duer;
nga shtëpitë lufta i nxuer, —
lagja e tyne u ba front.

Lanë të gjitha edhe hikën,
veç ku t'munden me shpëtue.
Shpejt komanda u kuidesue
e Dafinën e ngarkoi.

Nëpër kullat e bejlerve
përtej lumit t'i strehojë,
atje vend t'i gjejë e mprojë
popullsisë, e urdhënoi.

Me i herë shoqet aktiviste
n'katër anët u lëshuen;
një nga një tok i bashkuen
përtej lagjes si karvan.

Morën udhën jashtë Tiranës,
çel fytyre nga gëzimi,
hiku frika edhe trishtimi
sa kaptuen lumin matanë.

Grin karvani fjalë e llafe,
si sheti rruga u ngjan
tash që larg rrezikut janë;
sa për bukë, ka kush mendon.

— Mjaft i dhamë na ushtrisë,
çdo kafshatë me të e ndamë,
njësh me te tashti u bamë.
Kështu turma kuvëndon.

Dikush qahet për shtëpinë,
dikush derën e la hapë,
një mbulojë s'iu dha të kapë,
hiku ashtu me rroba veshë.

Porse, kur mendojnë mortaiat,
topa e bomba plot me tmerë,
që të gjitha menjëherë
i harrojnë e ftyra u qesh.

Disa vajza n'qafë Dafinës
me i mij pyetje po na i biinë,
përmbi luftën duen të dijnë,
si i kaloi jeta në mal.

Vlojnë bisedat e tregimët,
rrugë e gjatë nuk ndjehet fare;
atje vonë një shakaçtare
po e ngacmon shoqen me fjalë.

Se mos ndoshta, dash' pa dashë,
ndoj sokol me armë shtërngue
atje n'mal e pat hetue
edhe zemrën ja rrëmbej.

Qesh Dafina e nis e skuqet;
para sysh Leka na i doli;
psherëtini e ma nuk foli, —
kjo shakaja e shpoi përtej.

Dashunija ndër beteja
porsi vjollca lulzoi tinës,
as i bie ndër mend Dafinës
ku ma s'pari ja filloi.

Por u rrit bashkë me fitoren,
nëpër sulme mbi Tiranë,
përballë vdekjes pranë e pranë
Leka zemrën ja pushtoi.

Heshti kanga dhe biseda;
shakatarja zbe n'fytyrë
dhimbshëm vajzën po e këqyrë,
don ta pyesë, por s'ka guxim.

Hec' karvani. Atje mbrapa
kalamajt kangën e zunë,
me ta vajzat u bashkuen,
por Dafina rri n'mendim.

JA KU PO VJEN FAJA

Ja ku po vjen Faja
fluturim si era;
bukur ja thotë kangës
kodrave të blera.

Mbi vetull qeleshen
me një yll në ballë,
hijeshojnë fishekët
në gjerdan me radhë.

Serbes na i bjen udhës
vetëm në këmishë,
malisherin krahut,
zanin posi fishë.

Tri mushka i vijnë mbrapa
me thas' bosh ngarkue;
partizance kangën
Faja e ka fillue:

«— Dërgon letër çeta;
jepma lejen, nanë,
të luftoj si burrat
malit partizanë.

Dhe nëqoftëse vritem,
mbajma ti mue zinë
dersa shokt e dashun
ta çlirojnë Shqipninë!*

Mandej maliherin
vrik nga krahu e hjek
dhe për qef të kangës
ja djeg dy fishekë.

Ndalon karavani,
para i del Dafina.
— Dale, — thërret Faja, —
shoqe, se ja mbrina.

Mos ja prishni Fajës,
lenie të gëzojë
punën e fishekve
mos ja zeni n'gojë.

Qita sa për qefë,
kështu e ka kjo punë,
erdha t'i mbush thasët
plot misër e grunë.

Aferim bejlerëve!
Si ta kishin dijtë!
Ne na e ruejtën drithin,
duket për këtë ditë.

Ta strehon ty Faja
karavanin mbarë,
por misër pa leje
nuk ju la me marrë.

Ju jap misër vetë,
kemi sa të duesh;
cip më cip bejlerët
kullat i kanë mbushë.

Veç do më ndihmoni
thasët t'i ngarkojmë,
të gjith' për ushtrinë
sot duhet t'punojmë...

Lamtumir' karvanit
— Hajde, udhë e mbarë!
— Ju liron tash Faja
at kullën e bardhë.

Kodrave një kangë
Faja uz përsëri:
«Malet me blerim mbuluar
plot më bukuri.»

HAURI I DHIVE

Ky hauri i dhive
shpejt u zbukurue;
hasra edhe qilima
varg e varg rrjeshtue.

Perde ndër dritare
me lule qëndisë,
kush ma mirë ndër shoqe
vendin ta stolisë.

Sa familje e bukur!
Të gjith' pranë e pranë;
skajeve t'Shqipnisë,
këtu njësh u banë.

Doli vajza jashtë
të shikojë një herë
jeta si kalohet
ndër haure tjerë.

Kodër përmbas kodre
shkon shoqja Dafinë;
ke një kullë e madhe
befas na mbërrin.

Çel derën ngadalë,
sytë ç'i shikojnë:
mizëri njerzia
qeshin e këndojnë.

Në haur të kullës
kangë e gaz e valle,
thue janë mbledhë e bajnë
dasëm tri mëhalle.

Në mes të haurit
nië plak e një plakë
vallen dashunorçe
me zjarr e kanë kapë.

Plaku lëmon mjekrën,
plaka ze e përdridhet,
don ta kap qyqari,
si kaposh i hidhet.

Mori fund kjo pamjë;
prap' një tjetër nisi:
mbi koka të tjerve
doli Faj Mullisi.

Hypun mbi një arkë
nisi Faja të flasë,
plot gëzim njerzia
duert ze ti përplasë.

— O kullë e Toptanit,
ti m'u bafsh kasolle,
sa mirë fukaranë
kësaj herë e mblodhe.

Dita na ka ardhë
kërcejmë e këndojmë;
n'mulli për ushtrinë
natë e ditë punojmë.

Thue ku e marrin grunin?

Ja marrin tregtarve.

Po ata ku e morën?

Ua vodhën fshatarve.

Eh! u zgjue mileti,
ma qilen për okë
siç e kemi hangër
nuk e hamë, o shokë.

Dymbdhjetë vjet me radhë
n'mulli Faja i shkretë:
i ra bretku n'punë,
sot s'ka as xhaketë.

— Edhe kët këmishë
ma dha komisari,
se agaj nuk duket
ma kund aty pari.

Një aga që i mbante
ballistat me miell
e pashë sot mërzitshëm,
se po e çonin lidhë.

Eh, si u ba kjo punë!
Dje na qe ministër,
sot shkon si gomari,
tërheqë për kapistër!

Një tjetër ma e bukur!
Një bej, goxha burrë,
që ta thoshte mendja
n'dor' s'e shtije kurrë.

Ani armatosej
kokë e deri n'kambë;
ky, thonin ballistat,
bren hekur me dhambë.

e pash dje bilbilin,
si nuse po shkonte;
bejnë vetëm një shoqe
para po na e çonte!

Shoqja partizane
flokët kaçurrela
ballist beut ja lidhi
të dy duert me tela...

Gaz edhe shuplakë
shpërtheinë përgjith anë:
topat e Hitlerit
buçasin n'Tiranë.

— Jepi, — bërtet Faja, —
se u pa puna juej,
po e përdridhni bishtin
pa mbarue ky muej!

Qefi edhe gëzimi
sa po vjen e shtohet,
vajzës nga hareja
zemra i përmallohet.

N'mes të mizërisë
habitë edhe tretë,
papuritmas një dorë
krahun ja zatet.

Sjell Dafina kokën,
vren kush e tërhek,
krahaqafë lidhë dorën
shef pran' shokun Lekë.

— Mirse paske ardhë
në haurin tonë, —
thotë Leka gëzueshëm. —
E kemi zakonë,

miqët na t'i presim
me kangë e me valle,
siç e shikon vetë.
jem shtëpi e madhe.

Ky takim Dafinës
zembrën ja flladiti,
desh ta pyesë për plagën,
por dairja s'priti.

Nisi prap' një valle,
kapun dorë për dorë
në mes të haurit
thurun varg kunorë,

Lekën e Dafinën,
sikur ishin pranë,
dashë edhe na dashë
n'valle i përllanë.

Kësaj herë me shpirt
Faja ja ka marrë:
si e pësoi Baz Aga
bashkë me Ball Kombtar.

Lehtë e pa u kuitue
shoqen Leka e muer,
jashhtë nga hauri
dalngadalë e nxuer.

— Këtu pranë, — i thotë, —
në spital do shkojmë;
sa më mori malli
bashkë t'bisidojmë...

Në një dhomë të vogël
të dy ballë për ballë;
duen të zanë bisedë,
por nuk gjejnë fjalë...

Doli e bardha dritë,
njeri s'fjeti fare;
varg i rrjeshtoi Faja
kuaj edhe gomarë,

ngarkue plot me drithë,
Mbrapa atje po vijnë
burra, gra dhe vajza
me nga i thes në shpinë.

Me ta edhe Dafina
rrugës u bashkue.
Sa me mall nga Leka
vajza u largue.

XHENERAL FICTUMI

Xheneral Fictumi,
Ledereri pranë,
shkelma tue rrahë tokën
gërmushet e shan.

— Turp për Rajhun tonë,
mbrenda ndër llogore
të na hyjnë rebelat,
të na zanë me dorë.

Asnjë nga fortinat
ma nuk do të bjerë,
po ra, dinie mirë,
gjithve do ju ther!

Esest oficera
sy-përdhe shikojnë,
fyemjet si granata
ndër veshë ju ushtojnë.

— S'prisni sa të vijnë
forcat nga Greqia!
Atëher' ta marrë
vesh e gjithë Shqipnia.

Këtij popull farën
mbi dhe s'do ja lamë,
shtëpi ku del tymi,
nuk do mbes në kambë!

Vrisni, pra, ç'ka mbetë
në Tiranë me radhë;
vendin ku kaloni
kthenie në gërmadhë!

Ndryshe nuk u bindka
ky milet, i murmë,
veç tue ja ba trupin
copë e kurmë kurmë.

U tërbue anmiku,
ballë për ballë s'i duel;
prap' shpatën e krimpit
nga mielli e nxuer.

Zanatin e vjetër
i ra n'mend pak vonë
ta përdorë ksaj here
në Tiranën tonë.

Hyn nëpër shtëpia,
gra e fëmij' rrëmben,
katilisht inatin
mbi t'pafaj e shfren.

Mori lajmin Delia,
vrik u ngrit në kambë;
rrudhi një herë ballin,
kërcëlloi më dhambë.

— More tujk i ngordhë,
ku kujton se je?
Le kokën në Lindje,
shkelma qet ndër ne!

Prit, se do të shohim!
N'qe se del i gjallë
nga ky vend i ynë,
ty të qoftë hallall!

Lajmon Delua' shokët,
batalionin mbarë:
vetë mbërthye n'granata,
n'sulm hudhet i parë.

Partizanët shohen
si bletët nga zgjoni;
marrin frymë familjet,
erdhi batalioni!

Nga mure t'shikallmueme
dritare e çatia,
bashkë me luftëtarët
hyn edhe liria.

Gratë me foshnja gjoksit
leshtrat e ngatrueme,
me i varg fëmijë mbrapa
ngasin si t'hutueme.

Partizane s'a shofin,
turren t'i arrijnë,
lodhë nga tmërija vdekjes
mu ndër kambë u bijnë.

Duen t'u puthin armët,
duen t'i falenderojnë,
marr mendsh nga gëzimi,
s'dijnë nga t'ja fillojnë.

Porse zanë e qajnë
me ngashrim e valë,
fmijtë e tyne i puthin
një nga një me radhë. . .

TAKIM I AMBEL

Një nga një vjedull Dafina
muret kapërcen,
pushkën n'dorë, përkulë hajduçe,
ke'i oborr na bjen.

Ish oborri plot me lule,
rreth e rreth me pemë;
në mes shoqesh hijeshonte
lulja krizantemë.

Gryka e pusit lye n'gëlqere,
kova aty përbri,
shpinë e vogël lulevilja
krejt e kish përfshi.

Vorfënija e pastërtia
dhe i bukri blerim
tek shikoje t'këshillonin
paqë edhe heshtim.

Për një ças Dafina e humbi,
shpija iu kujtue.
N'oborr t'tvne krizantemat
shumë patën lulzue.

Skaj Tiranës një kaçorre,
dikur me qera,
patën marrë, fare t'shkatrueme,
mbrendë çatija ra.

Ditë për ditë mbas pune baba I
zu ta rregullojë,
bukuri në kambë e ngriti
dhe, kur i dha bojë,

u ba shpija posi nuse;
nana oborrit plot
pemë-e lule e stolisi;
mbillte mot për mot.

Manushaqe edhe sheboja,
borzilok me erë,
trandafila e karafila
rozmary e sherbelë.

E kur niste nga tetori
një prendverë e dytë,
disa gonxhe trandafili
prap' i hapnin sytë.

Por at' hera krizantemat
kishin punën n'dorë, —
rreth e rreth oborrit t'vogël
thureshin kunorë.

Ju kujtue daja Dafinës,
një shofer i shkretë,
tue udhtue natën pa gjumë,
vdekjen pati gjetë.

Herë mbas here krizantemat
mbushun tubën plot
mbi vorr nana vllaut ja linte
bashkë me pika lot.

I ra n'mend kur hynte n'derë
baba bojaxhi,
kur kish punë, sado i lodhun,
qeshte si fëmi.

Në mes lulesh, gotën para,
mbramjeve me hanë
fliste, fliste e ngushullohej
me familje pranë.

Aq i mirë bahej kur kishte;
n'punë s'lodhej kurrë.
Sa e dërmonte papunësia
atë goxha burrë.

Hutue vajza, dalngadalë
ecën nëpër oborr,
i merr erë një karafili,
karafil shatorr.

Luftëtarja n'armë shtërngue,
trimnesha Dafinë,
qingj i butë u ba ndër lule,
që përqark i rrijnë.

Vëren vajza se një cifël,
ardhë nga ndoj mortajë,
kish ra mbi ca zambakë,
nxjerrë i kish me rranjë.

Posi foshnjat n'dorë i merr
e një gropë e hap;
kur, pa prit, diku aty afër
ja dha bomba prap!

Vrap u ngrit edhe u kujtue
se shumë ishte qellë;
i erdh turp, që n'zjarr të luftës,
zambakë desh të mbjellë.

Flaku lulet, rroku pushkën,
vrik synoi shtëpinë,
nëpër te ma shkurt arrinte
n'vend shoqja Dafinë.

Porse dera mbyll me dryna
mbrenda njeri s'qas;
me kondak edhe me shkelma
Dafina e përplas.

Kur një britmë ja rrëqethi
trupin anembanë.
Një tubë njerz të llahtarisun
pau se kishin zanë

një copë qoshe n'fund të dhomës
gra pleq e fëmijë,
shti të vegjlit n'mes, i mpronin
tue i shtërngue në gji.

Për një ças nga kalamanët
një ma me guxim,
ngriti kokën, pau Dafinën,
lëshoi fluturim.

N'qafë iu hodh edhe bërtiti:
— Janë partizanë!
Partizanë, o nanë, shpëtuem,
s'kemi ma gjermanë.

Ngeli vajza, nuk shikonte
çfarë solli n'at' vend,
si me gaz ndritën fytyrat
e u mbush dhoma shend.

I erdh keq që shpirti i motrës,
jetimi i shkretë,
e kish puth e nuk e njofti
motrëzën e vet.

Ky takim shumë' e tronditi,
as e kish mendue
prap' t'i shifte prindt e dashun
pa pritë, pa kujtue.

PERËNDOI FAJA SYTË

Kësaj here n'për lagje
luftoi edhe Faja.
E din mirë se Xhepi
ka dy depo t'mdhaja.

Depo plot me drithë
atje mbas shtëpisë;
kalon Faja muret,
fillë atje asht nisë.

Pushkën në një dorë,
bombën n'dorën tjetër,
prite, Rexhep Camja,
sot mikun e vjetër!

Ke magazja e madhe,
mbas thasve me grunë,
na rri strukë Rexhepi
me një varg spiunë.

S'patën shteg me ikë,
keqas mbenë rrethue:
posa t'erret nata
presin me kalue.

E dijnë mirë katilat
se, ndër partizanë,
vetëm një lëkurë
krimet nuk ua lanë.

Dhambët u kërcasin
përmbas thasve mshefë,
sygap shikojnë derën
me mashinka ngrefë.

Ja se u hap dhe dera,
hyni Faj Mullisi, —
tue u dridh' mashinka,
n'dorë të Xhepit krisi.

— Oh! Rexhep spiuni... —
briti tue u përplasë
Faja i shkretë, e bombën
e hodh përmbi thasë.

Vrik arrijtën shokët,
depon e rrethuen
ngordh nga tmeri i zjarrit,
gjallë me dorë i zunë.

N'oborr, në mes lulesh,
për një pemë mbështetë
po vdes Faj Mullisi,
tue lanë amanet.

— Thoni Komisarit
tej ke rrugë e Bamit
keni edhe dy depo
grunë të Rexhep Camit.

Atje përmbas lumit
prap, misër, kam lanë;
mos harroni e sillnie
karvan për Tiranë.

Sa për thasë njësit
t'vej edhe t'i marrë,
ua mësova vendin
ke disa tregtarë.

Ja edhe këto pare,
jepnia komisarit;
thoni ka thanë Faja
janë paret e barit.

Në livadh të Tagës,
kriminel me famë,
tre mullar i morëm,
tre mullar i lamë.

Mundet që i mëshefin,
se janë ujq të vietër:
nesër t'ua merrni
tre mullar pa tjetër. —

Nëpër mes oborrit,
qençe tue u dridhë,
me Rexhepin para
shkojnë spiunët lidhë.

Po i shikon Dafina,
mezi veten ndal,
nga inati zemra
gjoksit don t'i dalë.

Po i shikon dhe Faja:
— Hajde Rexhep Camja,
qençe si e kërkove
t'erdhi, — thotë, — e mbramja.

Sa për pasuninë,
me shkue dam s'ta lamë,
Janit e Safetit
të m'i bajsh selam.

Sa fort ta dëshrova,
O Rexhep, këtë ditë.
Tashti zemër-ngopun
do japë Faja shpirt.

Ja ku m'erdh fundi;
shokë, u pa kjo punë;
s'ka gja, mjaft që Xhepin
n'çark si miun e zumë.

Shoqe, t'kegen Faja,
ma këndo një kangë;
at' kangën, që thotë:
«Jepma lejen, nanë».

Ja, ta këndojmë bashkë.
Dhe, tue u shtërngue,
me za të Dafinës
Faja u bashkue.

«Për në qoft' se vritem
mbajma ti mue zinë...»
Rrëke lotët vajzës
tue këndue i bijnë.

Prendoi Faja sytë,
iu pre kënga n'gojë;
edhe vdekë ai duket
sikur don t'këndojë.

LUFTA E MUSHQETAS.

Pa ra nata mbi Tiranë,

solli shefi radiogramnë,

Ledereri u ngrit në kambë,

po rreh grushtin për tryezë,

nga gëzimi syt' i ndez.

E lajmojnë prej Elbasanit:

— Dhamb për dhamb gajret ju bani,

se ja arrijtëm nga Greqia;

trimijë vetë numron ushtria,

topa e tanke e armë gjithfarë,

rroba, płaçka e pare ar, —

kudo ramë e dogjëm mbarë!

Mbahuni se s'ja vonojmë,

mbarë Tiranën do e rrafshojmë. . .

— Ta rrafshojmë, — thot' Ledereri. —

gur mbi gur këtu mos t'ngeli;

ta rrafshojmë, uji t'i dalë,

t'mbesë Tirana si rrashtë kali,

mos të pjellin ma ktu gratë,

vorr të duket votra thatë;

kukuvajka natë për natë

të vij rrotull ndër rrenoje,

veç ajo këtu t'këndojë! —

Lederer, goja t'u thaftë,

kukuvajka mos t'u ndaftë.

natë për natë t'këndoft' te kryet
meze ty t'i hangërt sytë.
S'e lëshojmë Tiranën kurrë
për pa u ba kufomat turrë!

Atje n'shtab t'operacionit,
komandanti i divizionit,
zhytun ndër mendime thellë,
me një dorë mustaqen dredh,
mvrejtun vetullat e ballin,
po mendon si t'ja baj hallin,
n'çark kolonën si ta kapë
në Petrelë e në Qaf-Krabë,
kokë as bisht mos t'i teprojë,
peshqesh dreqit n'gojë t'ja çojë...
Shtabi i madh, pa ra mirë nata,
dërgon urdhën ndër brigada.
Vjen kolona nga Elbasani
si n'Shëndre kur bie tufani.
Tanket para zjarr tue lshue
brima e skuta tue dërmue.
Tërbue topat bulurojnë
fshat në këmbë s'lanë kah kalojnë.

N'Mushqetë po bie buria,
sot a kurr thërret Partia.
Bini, shokë, se kësaj herë
ietë e vdëkie i kemi n'derë.
N'qe se u vramë pesë vjet me radhë,
n'qe se ktu me nder kemi ardhë.
Kjo betejë faqen na zbardh.

S'don ushtria tjetër fjalë,
vdëkia burrat ma s'i ndal:
si rëbesh biinë mbi kolonë,
tunden malet e gjëmojnë.

Mbet armiku n'çark ngujue;
rrmuj katilat grumbullue
mbarë as prapë nuk dijnë me shkue.
hingllojnë kuajt përtokë rrëzue.
Bijnë nazistat mbi shoshojnë,
vend për vend grumbujt i shtojnë,
të plagosunit rrëkojnë;
s'mendon kush ma për betejnë,
ulurimat marrin dhenë.
Sillen topat duen me gjetë
ndojoj anmik kund me zatetë,
por, pa dalë mirë predhë e shkretë,
bie topçiu me kambë përpjetë.
Tërbue kali me karrocë
sipër t'ramve brinj e kockë
pa uë then n'patkoj çelikut,
kërkon kafsha t'hik rrezikut,
merr rrëmoren edhe humb
me gjithë karro bie në lumë.
U çmend fare koloneli,
iu shqye zani, fryma i ngeli,
posi shtaza tue bërtitë
n'parabel n'ushtarë tue qitë,
turfullon urdhën tue dhanë
n'sulm me i ra shpatit të tanë.
Por s'ja zgjati sa vetima,
iu derdh koka copa e grima:
bri një kalit ra gjujzue,
andej tanku tue kalue
petë e bani dhe u largue.
Pirgje kuajt e stoma-stoma,
pirgjet varg, mbushë me kufoma,
kush pa kambë e kush pa kokë,

rrëke gjaku shkon përtokë.
Sharabajka e automjete-
zjarri i djeg e i ban skelete.
Grykë në grykë topat fushcrë,
mitrolozat kundraajrorë
thue se zihen me shoshojnë,
plot inat qiellin shikojnë.
Ju tha goja për një predhë,
por topçiu e ka përdredhë
me kohë bishtin e ka mbetë
për shënjestër kryet mbështetë.

S'ban kolona çap përpara,
ngjan xhadeja lara-lara.
Kanë ra plaçka prej maqine,
barna, pushkë e çanta shpine,
radio e municion gjithfarësh,
roba fmiysh, fustana grash
grumbuj-grumbuj shkarrafitë;
mbi maqinë një flamur ngritë.
Mu në mes shtiza iu thye,
kryqi shtrembët, djegë e zhye,
vrik përdhe kokën e ul;
përmbi plaçka tue u përkulë
në shenj zije dhe mjerimi,
hije i ban grabisë e krimi!

S'pushon zjarri ditë as natë,
tym e flakë kolonë e gjatë,
prej Qaf-Krabe e derë n'Tiranë
një nazist nuk mbet në kambë,
veç ata që rob u dhanë.

Partizant trimë petritë,
dheun me gjak tuë e vaditë,

gjoks për gjoks ata luftuen,
atje u vranë, atje u coptuen;
kurr Tiranën nuk e lshuen

Shkrep më shkrep po bie buria.
Lum e lum sot ban Shqipnia
Për këtë lajm, që jep Partia:
— N'Mushqeta u shue kolona,
tash Tirana asht e jona!

LAVDI TIRANËS

Fryj fllad i Tetorit, mbi Shqipninë-nanë.
Sa hije fitorja t'paska, moj Tiranë!

Tiranë e Qemalit, tym që rri tue lshue, —
shpija dhe dyqane djegun e shkretnue.

Sheshi me kufoma, karro edhe maqina
verbue sysh' sahati, muret vrima-vrима.

Dhe kështu je e bukur, Tiranë luftëtare,
me ato plagë që more, ngadhnjen ma krenare.

Pesqind vjet kaluen, sytë kurr' nuk i panë
këto ditë — pra, shekujt luftë e gjak na vanë!

Si n'kala të Krujës, mbi bina t'Bashkisë
madhështor rreh palën flamuri i lirisë.

Thirrje e duartrokitje nga dy ant me mia,
valë-valë si deti ushton brohoria.

Po kalojnë brigadat varg e varg me radhë,
Delua me Lekën, mbi dy kuaj të bardhë.

Para batalionit shkojnë pranë e pranë.
Buqetat me lule hidhen nga çdo anë.

Lulishtë u ba sheshi. Me hap djaloshtar
kalon batalioni mbi lule krenar.

Mungon Sali Kondi, trimi Xhezairi,
Riza Shkodra e Foni, Mazëja e Shaqiri.

Haxhi Lata i shkretë nuk e pa këtë ditë;
nana labe birit ia ban hallall gjithë.

Lajmin po sa mori, zbriti nana malit;
në Tiranë e puthi dheun mbi vorr të djalit,
rroku pushkën n'dorë, hyni n'barikatë;
kambë për kambë me burra luftoi ditë e natë

Dhe, përkrah Dafinës, sokolesha nanë
marshon n'kambë të birit sot mbi shesh të
gjanë.

Lavdi, ju dëshmorë, që n'beteja ratë
e këtë dhe të dashun amanet na latë.

Rroftë ushtri e jona, që lavdinë e t'parve
gjakun, që shkroi fletët n'histori t'shqiptarve,
me nderim i ngriti sot me armë në dorë
dhe Shqipnisë fitoren n'ballë ja vu kunorë.

39320

PËRMBAJTJA

Faqe

Fllad i Tetorit	3
Dafina	5
Zani i Tiranës	9
Rexhep Camja	11
Baballarët e kombit	14
Fajë Mullisi	20
Barikatat	22
Gjëmon topi në pazar	26
Shtatë Nandori mbi Tiranë.	35
Karavani	44
Ja ku po vjen Faja	47
Hauri i dhive	50
Xheneral Fictumi	56
Takim i ambël	60
Perëndoi Faja sytë	65
Lufta e Mushqetas	69
Lavdi Tiranës	74